№ 190 ԿԻՐԱԿԻ, 29 ՕԳՈՍՏՈՍԻ — 1910 — ԿԻՐԱԿԻ, 29 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 190

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

[illegible]
Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
[illegible]
[illegible]
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ. 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցեն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամականիշով)։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.։ Կովկասից դուրս յայտարարութիւններ ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°" ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Վաղը, երկուշաբթի, օգոստոսի 30-ին, Թիֆլիսի Նահանգական դատարանի անդամ

ՍՄԲԱՏ ՊԱՒԼՕՎԻՉ ԼԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահվան քառասնօրեակին Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում տեղի կունենայ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ, որի մասին հաղորդում է ազգականներին, ծանօթներին և պաշտօնակիցներին հանգուցեալի կինը՝ ՄԱՐԻԱՄ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ-ԼԱԶԱՐԵԱՆԸ իր զաւակներով։
1005. 1—1

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
ՑԼՕՐԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
Սօլօլակ, Լերմոնտովսկայա փողոց, № 21.
Ընդունվում են երեխաներ 3 տարեկան հասակից։ Բացված է III բաժանմունք (այբբենարան)։ Երեխաների ընդունելութիւնը օգոստոսի 28-ից, իսկ պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 3-ից։ Ընդունվում են նմանապէս գիշերօթիկներ։
առ. 958. 6—4

ՏԻԿ. ԵՐ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
Դպրոց-Պանսիոնն ու Մանկանոցը
(14-րդ տարի)
→ ՏԵՂԱՓՈԽՎՈՒՄ Է ԱՒԵԼԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲՆԱԿԱՐԱՆ ←
Բեբուտովսկայա, № 5.
Ընդունվում են տղաներ ու աղջիկներ և պատրաստվում բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։
(1,5) առ. 970. 5—3

ԵՐԴՈՒԵԱԼ-ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ
ՏԻԳՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԸ
ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է
Սօլօլակ, Պասկեվիչի փ., № 1, տ. Րօզէնֆէլդի (ուր գտնվում է նահանգ. վարչութիւնը)
Հասցէն՝ Тифлисъ, улица Паскевича, № 1, присяжному повѣренному Тиграну Нерсесовичу Іоаннисянцу. (հ. կ.) առ. 1000. 10—2

ՄՈՍԿՈՎԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
ԵՂԲ. Ա. ԵՒ ԵՍ. ԱԾՎԱՆԳԻ
պատիւ ունի տեղեկացնելու իր յարգելի կլիենտներին, որ նա համաձայնութիւն է կայացրել Նիկոլսկեան Մանուֆակտուրային Ընկերակցութեան հետ՝
ՍԱՎՎԱ ՄՕՐՕԶՕՎԻ Որդի եւ Ընկ.
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ,
որի համար և յուլիսի 1-ից 1910 թ. Առևտր. Տան Թիֆլիսի խանութում, Դվորցովայա փող. վրա, բացվում է ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ, յատկապէս ՆԻԿՕԼՍԿԵԱՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐ.
ՍԱՎՎԱ ՄՕՐՕԶՕՎԻ ՈՐԴԻ ԵՒ ԸՆԿ.
գործուածքները վաճառելու համար։
ԲՈԼՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ՎԱՃԱՌՎԵՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ
ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏԻ ԳՆԵՐՈՎ.
(կ.) առ. Տելեֆօն № 477. 933. 4—3

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿ. „ՇՈՒԿԵՐՏ և ԿՕՄ." ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
Պետերբուրգի «ՍԻՄԷՆՍ և ԳԱԼՍԿԷ» ռուսական էլեքտրո-տեխնիկական գործարանների ակց. ընկ., Բեռլինի «ՍԻՄԷՆՍ և ԳԱԼՍԿԷ» ակց. ընկ., Բեռլինի «ՍԻՄԷՆՍ ՇՈՒԿԵՐՏ-ՎԵՐԿԷ» ակց. ընկ., Կօլօմէնի մեքենագործական ընկ. եւ Եղբ. «ԿՐՕՍՍԼԷՅ» անգլիական գործարանի ներկայացուցիչներ։

ԷԼԵՔՏՐՕՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ	Դինամօ-մեքենաներ, էլեքտրաշարժիչներ ամեն տեսակ և ույժի մշտական և փոփոխող էլեքտր. հոսանքի համար։ Ներքին յանձնումն որոշ հեռաւորութեան վրա։ Քաղաքներ և մասնաւոր ձեռնարկութիւններ լուսաւորելու համար կենտրոնական կայարանի սարքում Տրանսֆորմատորներ։ Օդամաքրիչներ ամեն տեսակ նպատակի համար։ Օզոնի օդամաքրիչներ։
ԷԼԵՔՏՐ. ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ	Մշտական և փոփոխվիչ լուսաւոր. համար մէկ և բազմաֆազ հոսանք։ Երկաթուղային ազդանշան։
ՀԵՌԱԳՐԻ ԵՒ ՀԵՌԱԽՕՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ	Անթել հեռագիր։ Հեռագրական ապարատներ։ Ամեն տեսակ հեռախօսներ։ Վտանգազերծ ազդանշան գործիքներ։
ԼԱՄՊԱՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ	ՕՂՆՂՆՕՋԵԻ լամպաներ՝ ուշագրաւ և սովորական։ Տնտեսական լամպաներ „ՏԱՆՏԱԼ" և „ՄԻ-ՊԵՏՐՕՅՖԱՅԻՆ ԼԱՄՊԱՆԵՐ"։ Լամպաներ ածխային թելով։

ՊԷՀԵՍՏՈՒՄ կան՝ դինամօ-մեքենաներ, էլեքտրաշարժիչներ, հաղորդիչներ, զանազան տեսակ նիւթեղէններ էլեքտրական կառուցուածքների համար և այլն։
ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐԸ և ՆԱԽԱՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ուղարկվում են բստ առաջին պահանջման։
Տելեֆօն № 533. Հասցէն հեռագրերի համար՝ Шукертъ, Тифлисъ.
(կ.) առ. № 1. 433. 26—11

Թիֆլիսի Ժողովարան
ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՇԱԲԱԹ
տեղի կունենայ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ
ՉՈՐՍ ԵՐԵԿՈՅԹ
Երեքշաբթի օրերը՝ ԼԱՐԱՆՈՒԱԾ ԽՈՒՄԲ, ՍԱԶԱՆԴԱՐ, ՊԱՐԵՐ.
Հինգշաբթի և շաբաթ օրերը՝ ԼԱՐԱՆՈՒԱԾ ԽՈՒՄԲ։
Կիրակի օրերը՝ ՍԻՆԵՄԱՏՕԳՐԱՖ և ՍԱԶԱՆԴԱՐ։
Հիւրերը՝ անդամների յանձնարարութեամբ՝ մուտքի համար վճարում են.—տղամարդիկ 1 րուբ., կանայք 50 կ.։
ԱԶԴ.—Երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ երեկ. ժամը 6—8-ը՝ երեխաների համար—ՊԱՐԵՐ։
(կ.) առ. 729. 0—12

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ԱՅՍՕՐ ◆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ◆ ՎԱՂԸ
Գիտական-ժողովրդական-աշխարհագրական
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՏԻԿԻՆ Ա. Ա. ԿՕՐՍԻՆԻ
Կազմված անձնական տպաւորութիւնների եւ երկրի ուսումնասիրութեան հիման վրա, 285 լուսապատկերներով։
ԱՅՍՕՐ, օգոստոսի 29-ին՝ ԲՐԱՄԱՅԻ, ՍԻՎԱՅԻ եւ ՎԻՇՆԱՅԻ մասին, 120 լուսապատկերներով։
Վաղը, օգոստ. 30-ին՝ ԲՈՒԴԴԱՅԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ, 165 լուսապատկերներով։
Տիկին Կօրսինի դասախօսութիւնները Մոսկվայում, Նիւ-Եօրկում և Պարիզում մեծ աջողութեան են արժանացել։
Տեղերի գները զգալի չափով ՊԱԿԱՍԵՑՎԱԾ են։
Սկիզբը երեկ. ժ. $8^1/_2$-ին։ Տոմսակն. ծախվում են։
ԱԶԴ.—Օգոստ. 31-ին՝ ՐԱՋԻՆԵՐԻ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ—ՀԸՆԴԿԱՍՏԱՆ, 180 լուսապատկերներով։
(առ.) 1004. 0—2

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ
տղաների համար
Եկատերինէ Ստեփանեան ԲՈՒԴՂԱՆԵԱՆՑԻ
Ընդունում է երեխաներին և պատրաստում բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար. ընդունելութիւնը օգոստ. 25-ից։ Պարապմունքները սեպտ. 1-ից։ Уголъ Ртищевской и Вознесенской, 2, д. Араратова.
(ե.հ.կ.) առ. 963. 3—3

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ
եւ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
Ս.Վ.ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿԻ
Միխայլովսկի պր. № 138.
Երեխաների ընդունելութիւնը օգոստ. 25-ից։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 2-ին։
(կ.հ.) առ. 964. 3—3

ՈՒՍԱՆԵԼԻ ԵՆ

Ոչ մի տարի այնքան մեծ թւով ուսանողական, ուսուցչական, աշակերտական զբօսանքներ կամ էկսկուրսիաներ չէին եղել կատարված Ռուսաստանում և մասնաւորապէս մեր երկրում, ինչպէս այս տարի։

Սկսած գարնան վերջին շաբաթներից մինչև այժմ մենք հանդիպում ենք զանազան տեղերում զբօսանքի մասնակցողների կամ տեղեկանում ենք նրանց մասին լրագիրներից։

Զբօսանքները կրում են ամեն տեսակ բնաւորութիւն՝ գիտական, մանկավարժական, ուսումնասիրական, աշխարհագրական, ազգագրական և այլն։

Պէտք է նկատել, որ այդ զբօսանքների մի նշանաւոր մասը շատ անկատար էր կազմակերպված և գոյութիւն ունէր անունով։ Զբօսանքներին մասնակցող կովկասցիները, գալով մեր երկիրը, ցրվում էին զանազան տեղեր և առանց որևէ ուսումնասիրութիւն և դիտողութիւն անելու մնում մինչև վերադարձի օրերը։

Բայց այն զբօսանքները, որոնք լուրջ հիմքերի վրա էին դրված և գեղեցիկ կազմակերպված, արդարև կատարում էին գեղեցիկ մի գործ և տալիս էին ճանապարհորդներին տպաւորութիւնների, գիտական տեղեկութիւնների և ուսումնասիրութիւնների մեծ պաշար։

Մեծ նշանակութիւն ունեն զբօսանքների արդիւնաւէտութեան գործում այն անձերը, որոնց յանձնված է նրանց ղեկավարութիւնը կամ աւագութիւնը։ Երբ ղեկավար եղակի անձը կամ մի քանի հոգուց կազմված բիւրօն հոգատար են եղել ունենալ իրանց տրամադրութեան տակ քարտէզներ, գրական նիւթեր և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ, նախօրօք բանակցել են զանազան հիմնարկութիւնների և ձեռնհաս անձնաւորութիւնների հետ զբօսանքի գործի մասին, այն ժամանակ վերջինս դառնում է արդարև ուսանելի, տպաւորիչ և արդիւնաբար։

Հայ կրթական հիմնարկութիւնները այս տարի քիչ փորձեր արին կազմակերպելու մանկավարժական աշակերտական զբօսանքներ, մինչդեռ եթէ խելացի կազմակերպվեն նրանք, կարող են զգալի օգուտ բերել աշակերտներին, ծանօթացնելով նրանց երկրի, բնութեան և մարդկանց կենցաղավարութեան հետ, զարգացնելով նրանց մէջ դիտելու ընդունակութիւն, հարցասիրութիւն և ինքնուրոյնութիւն։

Թէ աշակերտական զբօսանքները արթնացնում են հարցասիրութիւն և հայթայթում են մանուկներին ուժեղ տպաւորութիւններ, դա արձանագրված է բազմաթիւ դէպքերում*)։

Զբօսանքներին վերապահված է լաւ կրթական դեր։ Միայն անհրաժեշտ է նրանց խելացի կազմակերպութեան մասին հոգատար լինել նախօրօք և խուսափել թեթև ու ձանձրալի վերաբերմունքից, որոնք կարող են վարկաբեկել զբօսանքների անունը։

Մենք այնքան քիչ ենք ճանաչում մեր երկիրը, նրա բնութիւնը և հրաշալիքները, նրա ազգաբնակութիւնը և կենցաղավարութիւնը, որ անշուշտ ողջունելու արժանի է ամեն մի միջոց, որ նպաստում է երկրի ուսումնասիրութեան և որ զարգացնում է դիտելու ու հետազօտելու ընդունակութիւն։

Լաւ կազմակերպութեամբ էկսկուրսիաները, կրթական զբօսանքները, արշաւանքները գեղեցիկ են և արդիւնաբար։

Ա. Քալանթար

*) «Մշակի» բանասիրականի մէջ տպագրվող տպաւորութիւնները, որ կազմել է 16 տարեկ. մի աշակերտուհի, վկայում են նոյնը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ցէտինիէ, 27 օգոստոսի

Մեծ Իշխաններ Նիկոլայ Նիկոլայեվիչը և Պետր Նիկոլայեվիչը ընտանիքներով և շքախմբով Նիկոլայ թագաւորի հետ միասին՝ աւտոմօբիլներով մեկնեցին Անտիվարի։ Զօրքերը և ժողովուրդը ողջունեցին «ժիվիօ» և «ուրա» աղաղակներով։ Թնդանօթները պարպվեցին, երաժշտախումբը նւագում էր ռուսական և չերնոգօրիական հիմները։

Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչը «Ցեսարեվիչ» զրահանաւի վրա տուեց պաշտօնական նախաճաշ ի պատիւ թագաւորի, որից յետոյ էսկադրան գնաց Ֆիումէ, որտեղից Նոցին Բարձրութիւնները կը մեկնեն Ռուսաստան։ Ռուսաց էսկադրան կը վերադառնայ կրետական ջրերը։ (Հ. Գ.)

Աթէնք, 27 օգոստոսի

Սալօնիկից տեղեկացնում են, որ յունական ապրանքների բօյկօտի կօմիտէտը կարգադրեց բօյկօտը տարածել Կրետէից ստացվող բոլոր ապրանքների վրա։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 27 օգոստոսի

Ի նկատի ունենալով, որ բախտիարների յարաբերութիւնները սուր կերպարանք են ստանում, Սարդար Ասադը վճռեց այսուհետև բախտիարներից նահանգապետներ չը նշանակել։ Սպահանի, Իէզդի և Քիրմանի բախտիար նահանգապետներին պատուիրվեց հրաժարական տալ և գալ Թէհրան։ Նրանց իշխանութեան տակ գտնվող սարբազների գները յետ կանչվեցին։ (Հ. Գ.)

Ուրմիա, 27 օգոստոսի

Գաւառի պաշտպանութեան համար Թաւրիզից եկան մի քանի հարիւր սարբազներ և ղարադաղցի ձիաւորներ։ Քաղաք գալիս՝ ճանապարհին նրանք ծեծեցին երեք ասկէրների և կողոպտեցին մօտ 100 խաղաղ քիւրդերի, որոնք գալիս են եղել քաղաք հիւր գնելու։

Ղարագեօզ գիւղում, որ պատկանում է ռուսաց վաճառականապետին, կողոպտվեց շաքար տանող կարաւանը, սպանվեցին 6 գիւղացիներ։

Սուլդուզ եկաւ և ստանձնեց իր պաշտօնը թիւրքաց կայմակամը։ Շնորհիւ կայմակամի ազդեցութեան՝ կռւող կողմերը հաշտվեցին։ (Հ. Գ.)

Չիկագօ, 27 օգոստոսի

Իլլինօյսի քարածուխի հանքերում 23 շաբաթ շարունակվող գործադուլը վերջացաւ։ 72,000 բանւորներ շաբաթ օրը աշխատանքի կգան։ Աշխատավարձը աւելացված է։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ Է ԿԱՂՈՒՄ ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

I

Մեր դպրոցների փակ դռների վերաբացումից յետոյ, դպրոցների, որոնց փակումը արտմութեամբ էր լցրել ամեն մի հայի և առհասարակ չը փչացած մարդու սիրտը, սա չորրորդ տարին է, ինչ հետզհետէ սաստկանում է մի տարօրինակ տրտունջ ու բողոք։

Բողոքում են, որ մեր դպրոցական գործը՝ չը ծաղկած՝ թառամում, մեռնում է, որ ժողովուրդը աւելի և աւելի անտարբեր է դառնում դէպի իր զաւակների կրթարանները, որ հոգաբարձական մարմինները անխնայ կերպով դուրս են շպրտում ամբողջ ուսուցչական մարմինները, որ ուսուցիչներն իրանց արժանի բարձրութեան վրա չեն կանգնած, որ նրանք յետ են մնացել 80—90-ական թւականների ուսուցչական տիպերից, որ չարիքի պատճառը դպրոցների և ուսուցիչների անապահովութիւնն է, ծրագրի և հսկող իշխանութեան բացակայութիւնը. և հէնց այս ուղղութեամբ էլ առաջարկվում են բժշկութեան միջոցներ, և տեղից վեր կացողը շտապում է առաջարկել այդ իրօք հիւանդ հաստատութիւնների դեղ ու դարմանը։ Շատ բնորոշ և խելացի էր գիւղացիների պատասխանը Շուշու գաւառից գրված թղթակցութեան մէջ օրէորդաց դպրոցի վերաբերութեամբ և Շուշու կրթված կանացի սնոտի կեանքի ու կենցաղի նկարագրութիւնը գիւղացիների կողմից. բաւական խելացի էին ծրագրի վերաբերեալ դիտողութիւնները Վրաստանի դպրոցների համար, Կարսի հոգաբարձութեան նամակը ուսուցչական շարքերի մասին և ուսուցիչների բազմաթիւ բողոքները իրար և հոգաբարձական մարմինների դէմ, և ապա այդ բոլոր մարմինների բողոքը հսկող աչքի բացակայութեան՝ հոգևոր իշխանութեան անգործութեան և անկենդանութեան դէմ։

Այո, այդ բոլոր տրտունջներն արդարացի են և միանգամայն տեղին, բայց նրանց ծագման պատճառներն ու բժշկութեան միջոցները բոլորովին չը հասկացված և սխալ ստորագրված։

Եւ ահա ինչու։

Ես հաստատապէս կը շեշտեմ, որ մեր դպրոցական-կրթական գործը երբէք առողջ չէ եղել ոչ 70-ական, ոչ 80-ական թւականներին և ոչ էլ յետոյ, և այդ նրա համար, որ երբէք առողջ չէ եղել մեր հասարակական, կրօնական, ազգային կեանքը։ 70-ական թւականներին, երբ եկեղեցին զգաց, որ անշարժ և մեռած դրութեամբ չէ կարող բաւարարութիւն տալ ժողովրդի հոգեկան պահանջներին, և տեսաւ, որ հետզհետէ աւելի և աւելի է մեծանում կենդանի և բարէ եկեղեցիների միջի անջրպետը, աշխատեց իր ձեռքն առնել ժողովրդի կրթական գործի ղեկավարութիւնը և իր պաշտպանութեան համար հանդէս բերեց և մարմնացրեց իր իշխանութեան տակ եղած դպրոցներում ազգայնութեան գաղափարը՝ նրա ամենահիւանդոտ արտայայտութեամբ։ Դարերի ընթացքում թիւրքական ու պարսկական լծի տակ ճնշված և այդ լծից նոր՝ հիւսիսային մեծ պետութեան թևի տակ մտած ժողովուրդը յանկարծ իր փոքրիկ պաւակների բերանից լսեց խորխտ թշնամանք և խիստ քննադատութիւն իր դարաւոր թշնամիների ոյժի, կեանքի ու կենցաղի դէմ։ 80-ական թւականներին, շնորհիւ ժամանակակից ռուսական քաղաքականութեան, նա լսում էր, որ թիւրքն իրան տիրելու արժանի չէ, որ նրան «մեր բահերն էլ շան սատակ կանեն», որ վանեցի կարիճները գագաթի տեղ երկաթ են ծամում իրանց սուր ատամներով և իրանց տուած սարերը կործանում, որ ս. Արարատի ափերը պղծում են

պարսիկներն իրանց նամազը կատարելով և այլ այսպիսի հիւանդոտ ցնդաբանութիւններ, և ինքն էլ կրկնում էր, որ երբ մայրը երկունքով երեխայ աշխարհ բերի, հայրը նրան սրած դաշոյն պիտի ընծայի և քննութեան ժամանակ պէտք է նրանից հարցնել, թէ արդեօք նա արիւն թափել գիտէ։ Այս էր մեր դպրոցական կրթական գործի պատկերը, այդ էր մեր աղօթքը, մեր լաւծ քարոզը եկեղեցու բեմից, գրից ու գրականութիւնից և նոյնիսկ լրագրութիւնից։ Մեր Աստուածը այլ էր. նա մեր արեամբ ստացված հայոց Աստուածն էր. և այդպէս էինք երգում ու աղօթում նրան և դառն իրականութիւնից կտրված՝ առողջ մտածելու հնարաւորութիւններից ու կարևոր փորձառութիւնից զրկված ժողովուրդը իրօք որ՝ մի առ ժամանակ ոգևորվեց, տուեց իր դպրոցներին, ինչ որ կարող էր, և փոխարէն ստացաւ իր առաջնորդներից՝ հոգևորականութիւնից և ուսուցիչներից ինչ որ վերջիններս կարող էին նրան տալ, և երբ ոգևորված քուէ տուեց Հայրիկին իր իղձերը նրա օրով մարմնացած տեսնելու, նա հաւատացած էր, որ կորիճ վանեցիներն ու մշեցիք, իրանց «հեռու տեղերում ունեցած եղբայրների» աջակցութեամբ և քրիստոնեայ Եւրոպայի հովանաւորութեամբ, պէտք է Արարատան փախցնեն Թիւրքերին; և երբ նրա յոյսով և ոգևորութեան թևականներին Գոլիցինի և Եանովսկիի անհեռատես քաղաքականութեան շնորհիւ փակվեցին նրա դպրոցների դռները, նա իրօք մեծ ցաւ ու կսկիծ զգաց, նրա սիրտը ճմլվեց, սրտին մութ պատեց, մինչդեռ հոգևոր իշխանութիւնը բաւական անտարբեր վերաբերվեց այդ մեծ հարուածին և միանգամայն այլ դերք բռնեց հինգ տարի յետոյ կալուածական խնդրում։

Զգացել էր արդեօք իր կեղծ դրութիւնը և այդ դպրոցների կողքին ապագայում ծնվելիք վտանգը իր անշարժութեան և անկենդանութեան դէմ, այդ ցոյց տուեց և ցոյց պէտք է տայ մօտ ապագան։

Ժողովրդի, ծեր՝ բայց մանկացած և քննադատութեան ընդունակութիւնից զուրկ ժողովրդի պահանջներին բաւարարութիւն տալու անկարող չէր ժամանակակից ուսուցչական մարմինն ու այսպէս ասած՝ կրթված հոգևորականութիւնը։

Երկուսն էլ մեր դպրոցների պտուղներն էին, ճիշդ այդ ոգով կրթված։ Այնքան էին ազգային ոգին ու Թանապուր կերել, միայն «ս. մայրենի լեզուով» կրթվել (օտար լեզուով խօսելը հաշից էր կոչվում) և գիտութեան փոխարէն, անպէտք խլամով, թափթփուկ առարկաներով լցրել իրանց գլուխը, որ միանգամայն պատրաստ էին այդ ուղղութեամբ գործելու համար։ Ի՞նչ դժբաղդ և անօգնական մարդիկ էինք նոյնիսկ մանկավարժական բաժնով դասընթացք աւարտողներս… Կարծում եմ, ամեն մի բարեխիղճ ուսուցիչ (խօսքս 1880—95 թւականների մասին է) ինձ հետ կը խոստովանէ, որ բացի խեղճ ու կրակ գրագիտութիւնից, տիրացութիւնից ու թթու ազգասիրութիւնից՝ ոչինչ չենք տուել մեր սաներին և չէինք էլ կարող տալ։

Այդ էինք տալիս մանուկ սերնդին, այդ ոգին էինք մտցնում հասարակութեան մէջ և լրագրական կուսակցականութեան պատրուակով անհապին փոթորիկ բարձրացնում։

Եղիշէ Մուրադեան

Անափա, 20 օգոստ.

ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՈՅԺԸ

Ամեն անգամ, երբ կարդում կամ լսում ենք եւրոպական և այլ կրթված երկիրների կեանքի և առաջադիմութեան արդիւնքների մասին և համեմատում մերի հետ, որքան ճնշիչ խորհրդածութիւններ են զարթնում մեզանում։ Որքան ահագին տարբերութիւններ է նկատվում այնտեղի և այստեղի կեանքի մէջ։ Տարբերութիւն քաղաքների, գիւղերի. տարբերութիւն մարդկանց և նրանց կենցաղավարութեան և մինչև անգամ տարբերութիւն միևնոյն ցեղի կենդանիների և բոյսերի միջև։ Կեանքի որքան դիւրութիւններ, որ աստիճան ապրուստի հեշտ միջոցներ են վայելում քաղաքակիրթ երկիրների բնակիչները։ Մինչդեռ Եւրոպայում գիւղերն անգամ վաղուց են ստացել գիտութեան վերջին շնորհները, այստեղ՝ մեր քաղաքները, այն էլ մինչև անգամ մեծ քաղաքները հազիւ են կարողանում տիրանալ այդ շնորհներին…

Ի՞նչն է արդեօք այդ ահագին տարբերութեան պատճառը։

Մի բան միայն. կրթութիւնը, կուլտուրան։

Եւ դա է, դրա ոյժն է, որ այնտեղ հրաշքներ է գործում, այնտեղ մարդկանց կատարելութեան է մօտեցրել և ըմբռնել տուել իրանց արժանիքը և պատիւը բարձրացնող բոլոր յատկութիւնները։ Իսկ այստեղ մենք դեռ զուրկ ենք տարրական գիտելիքներից և ընկերական փոխադարձ վերաբերմունքից։

Այնտեղ կրթված են անխտիր բոլոր դասակարգերը, սկսած ամենաբարձրից մինչև ամենացածրը։ Այնտեղ կուլտուրան որպէս մի բնութեան տուրք՝ անձրև կամ արեգակի ջերմութիւն՝ միատեսակ է հեղեղում մարդկանց սրտերը և լուսաւորում նրանց մտքերը. հարուստ թէ աղքատ, իշխող թէ հպատակ, արհեստաւոր թէ բանւոր՝ ամենքը հաւասար բաժին ունեն գերիշխան կուլտուրայից տուած բարիքներից։ Այնտեղ կրթված և որոշ հասկացողութեան տէր են մինչև անգամ կառապանը, դռնապանը, պարտիզպանը և նոյն իսկ փողոցի հասարակ մշակը. նրանք կարդում, հետաքրքրվում են լրագիրներով, իրանց կեանքի հրատապ հարցերով։ Այնտեղ մի տեսակ գրքից ու լրագրից լոյս են տեսնում տասնեակ հազարաւոր օրինակներ և ցրվում հասարակական բոլոր խաւերում ու հեղեղում մարդկանց մտքերն ու հոգին։

Իսկ այստե՞ղ։ Այստեղ մեզ մօտ իւրաքանչիւր փորձ, որ կրում է իր վրա եւրոպական կնիք, կոպիտ կերպով ծաղրվում է, այն էլ այնպիսի մարդկանց կողմից, որոնք սիրում են իրանց ինտելիգենտ համարել…

Այնտեղ քաղաքակիրթ երկրում վաղուց ուսումն ու կրթութիւնը պարտադիր է դարձած, և նոյն իսկ երբեմն, հակառակ ծնողների կամքին, զաւակներին խլում-տանում ու մտցնում են դպրոց, սովորելու միջոցներ տալիս։

Սակայն այստեղ, աւա՜ղ, մենք տեսնում ենք անդպրոց մնացող երեխաների լեգէոններ, որոնք վխտում են ու դատարակվում փողոցներում և կեանքի այլ և այլ աննպաստ պայմաններում… Եւ այդպիսի նը դատարակվածներից է կազմվելու մեր ապագայ հասարակութիւնը։ Կրթութեան, կուլտուրայի ոյժի պակասութիւնից է, որ մեր կեանքը, մեր երկիրը ամեն կողմից կաշկանդված է չարիքների ճիրաններում, որ մարդիկ գազաններ են դարձած և, ոչ մի միջոցի առաջ չը կանգնելով, սարսափելի թշուառութիւններ յարուցանում, եղբայրը եղբօր դէմ զինում, իրար արիւն թափում, դժախքներ և գերեզմաններ են գոյացնում…

Իսկ այնտե՞ղ։ Այնտեղ կուլտուրայի ոյժը կեանք է ստեղծում, դրախտ գոյացնում, լոյսը թագաւորում, խիղճը տիրապետում։ Այնտեղ կրթութեան ոյժը մարդկանց սրտերում պատուի զգացումը այն աստիճան է վառել, որ ամենքը աշխատանքի են կպչում, ծրիակերութիւնը ատում, մինչև իսկ կոյրը խիստ վիրաւորվում է, երբ նրան ողորմութիւն են տալիս. նա թէև կոյր է, լուցկիներ է ծախում և ապրուստ ճարում։

Այն ինչ՝ այստեղ մեզ մօտ դուք կը տեսնէք հարիւրաւոր առողջ, կարմրաթուշ, [illegible] անձանց՝ անգործութեամբ վարակված, բարեգործական ընկերութիւնների շեմքերն են մաշում, ունեւորի շուրջը վխտում՝ վիզը ծռում, ձեռք մեկնում, ստորացնող, պատիւը մեռցնող ողորմութիւն խնդրում և մինչև անգամ պահանջում ու սպառնում։

Կրթութեան ոյժը մի արեգակ է, որ ջերմացնում է սառած մարմինները, մի հրեղէն լոյս է, որ լուսաւորում է խաւարի ովկիանոսներ… Նա ամեն ինչ ստեղծող է, նա ժամանակի Աստուածն է, որ մեր հոգին և մարդկայինը հասցնում է ամենաբարձր կատարելութեան՝ աստուածութեան, որից, աւաղ, այնքան զուրկ է մեր երկիրը։

Կար. Ղազարեան

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՌՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ *)

Մանկավարժական ամեն մի դասախօսութիւնից յետոյ սովորաբար աուդիտորիայում տեղի էր ունենում վիճաբանութիւն, որին մասնակցում էին լեկտոր պրոֆեսորները և ամբողջ ուսուցչութիւնը։ Ընդհանուր վիճաբանութիւնը գլխաւորապէս հետևեալ հարցերի շուրջը պտտվեց. դասագրքերի մասին այս կարծիքն եղաւ, որ բոլորովին չեն համապատասխանում ներկայ կեանքի պահանջներին. դասագրքերից վտարել, դուրս հանել բնագիտական և աշխարհագրական նիւթերը և կազմել մայրենի լեզուի դասագրքերը զուտ բանասիրական, գեղարուեստական և հասարակագիտական նիւթերից. առանձնապէս շեշտվեց այն կարծիքն, որ դպրոցական գործը պէտք է տանել տեղական պայմաններն ի նկատի ունենալով, գլխաւորապէս տեղ պէտք է տալ տեղական պահանջներին և յարմարվել միջավայրին. այս կարիքը տարբեր ազգութիւնների համար աւելի ևս մեծ է և միանգամայն անհնարին է ոչ ռուսախօս ժողովուրդներից պահանջել ղեկավարվել միևնոյն պաշտօնական պահանջներով։ Կարևոր եմ համարում այստեղ շեշտել ի գիտութիւն հայ ուսուցչութեան, որ բոլոր լեկտորները և պրոֆեսորները միշտ էլ իրանց լեկցիաներում և առանձին խօսակցութեան ժամանակ այն միտքն էին արծարծում և պնդում, թէ «պէտք է ստեղծել ռուս մանկավարժութիւն, ռուսական հողի վրա». անշուշտ այս անընդունելի կարիքն ու պահանջն ունեն հաւասար չափով անխտիր այն բոլոր ազգութիւնները, որոնք ապրում ու շնչում են երկրագնդի վրա և ունեն իրանց սեփական լեզուն, գիրը և գրականութիւնը. Ինչպէս յայտնի է, մինչև այժմ ռուսական ժողովրդական տարրական դպրոցներում, շատ տեղերում մի ուսուցչի ընկնում է 2—3 պատրաստական, որոնց հետ ուսուցիչը ստիպված է միաժամանակ պարապել միևնոյն դասարանում. սա անբնական և ոչ ցանկալի երևոյթ է. շեշտվեց այն, որ անհրաժեշտ է մի ուսուցչի մի պատրաստական, դասարանական սիստեմով. իմ կարծիքով՝ եթէ ոչ առաջնին, գոնէ միւս բարձր բաժանմունքների համար ղեկավարվել առարկայական սիստեմով, գնահատելով ուսուցչի մասնագիտական պատրաստութիւնը։ Աշխատել հնար եղածի չափ դպրոցի ծրագիրների մէջ միատեսակութիւն պահպանել, և այս հէնց կարևոր է աշակերտի մի դպրոցից միւսը տեղափոխվելու համար։ Մանկավարժական հարցերում աւելի առաւելութիւն պիտի տրվի ուսուցչի ինքնուրոյնութեանը, ինչպէս դասագրքերի ընտրութեան, ծրագիրների և դասաւանդութեան մեթոդների հարցերում։ Յիշվեցին և մէջտեղ բերվեցին եւրոպական և ամերիկական զանազան մանկավարժների կարծիքներն, ինչպէս գերմանացի մանկավարժ Լայի կարծիքը, որ դասաւանդութիւնը պէտք է տանել մանկան հոգեբանական օրէնքների հիման վրա։

Պրոֆ. Ախուտին՝ մի շարք լեկցիաներ նուիրելուց յետոյ տարրական դպրոցի կազմակերպման գործի առիթով անցաւ գրագիտութեան ուսուցման և դասագրքերի ընտրութեան մասին. նա թւեց մի շարք հեղինակների, ինչպէս են՝ Վախտերովի, Տուլուպովի, Պանովի և Սոկոլովի, Տիմոֆեևի և ապա Ֆլերովի կազմած այբբենարանների մասին։ Նա Ֆլերովին համարեց յարմարագոյնը և առաջարկեց գրագիտութիւնն անցնել հնչական, անալիտիկօ-սինթետիկ եղանակով։

Ապա պրոֆեսոր Կուլմանը դասախօսեց ուղղագրութեան և քերականութեան ուսուցման մասին. նա գեղեցիկ կերպով բացատրեց, որ քերականութիւնը դպրոցում չը պէտք է ունենայ ինքնուրոյն նշանակութիւն. նրա նպատակն է ուսուցանել տարրական գործնական գիտելիքներ և հէնց այս հասկացողութեան մէջն է պարունակվում քերականութեան դասատուութիւնը. բացատրեց քերականութեան մինչև օրս ընդունված ձևական-դոգմատիկական հասկացողութեան վնասակարութիւնը դպրոցում. կրճատել քերականութիւնն, առանձին ժամանակ չը վատնել և անցնել լեզուի հետ միասին. ապա շեշտեց դասարանական հետազօտութիւնները և ասաց, թէ Լայի փորձերը գալիս են ապացուցանելու, որ ուղղագրութիւնը կանոնաւոր և ուղիղ սովորեցնելու միակ ճանապարհն և ամենանպատակայարմար միջոցն է՝ արտագրութիւն ձեռագրից, բոկ թելադրութիւնը ոչ թէ միայն չէ կարող սովորեցնել ուղղագրութիւն (օրթօգրաֆիա), այլ տալիս է բառերի հնչական ձևը և հոգեբանական տեսակէտից սխալների ուղղումն ու վնասակար է. իմ կարծիքով թելադրութիւն միայն կարելի է գործ դնել շատ սակաւ դէպքում, այն էլ միայն ստուգելու աշակերտի ուղղագրական պաշարը. այսպէս՝ ուղղագրութիւն սովորեցնելիս առաջնորդվել արտագրութեան նոր ընդունված եղանակներով, առանձին զարկ տալ գրաւոր ինքնուրոյն աշխատութիւններին, ուշադրութիւն դարձնելով բովանդակութեան վրա։

Շոխոր-Տրոցկի դասախօսեց թւաբանութեան դասաւանդութեան մասին տարրական դպրոցներում. նա համոզիչ փաստերով քննադատելով հին բթացնող և վնասակար ուղղութիւնները՝ ցոյց տուեց, որ ինչպէս հնումը, նոյնպէս այժմ դիմում են միայն երևակայութեանը և անգիտակցաբար անգիր անելուն, բայց այն-ինչ՝ անհրաժեշտ է դիմել իրազննական միջոցներին, և յայտնեց առաջնորդվել լաբօրատորնի մեթոդով։ (Կարևոր եմ համարում կարդալ իմ յօդուածը՝ Թւաբանութեան դասատուութիւնը մեր դպրոցներում և Արարատեանի թւաբանական հաշւարկը «Ընկեր» շաբաթաթերթի 1906 թ. համարներում)։ Լեկտորը կանգ առաւ և մանրամասն բացատրեց, թէ որպիսի հսկայական քայլեր է արել ամերիկական դպրոցները. նա յայտնեց, որ հին սխոլաստիկ ուղղութեանը զոհ են գնացել մի շարք մտքի տիտաններ. նա շեշտեց, թէ ինչպէս ռուս տաղանդաւոր բանաստեղծ Պուշկինը միշտ մաթեմատիկայից միաւորից (1-ից) աւելի չէ ստացել և կամ աշխարհահռչակ և մեծ մանկավարժ Պեստալոցցին ոչ մի կերպ չէ կարողացել մի որևէ դպրոց աւարտել ու վկայական ստանալ, այլ միշտ հալածվել է։

Դ. Դերենիկեան

Պետերբուրգ, 8 օգոստոսի

(Վերջը միւս անգամ)

*) Տես «Մշակ» № 189.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Վաղարշապատ, 25 օգոստոսի

Վերջապէս ճեմարանի տեսչական հարցը վերջացաւ։ Սրանից մի քանի օր առաջ Վեհափառ Հայրապետը բարեհաճել է կոնդակով իր դիւանապետ Բագրատ վարդապետ Վարդազարեանին նշանակել ճեմարանի ժամանակաւոր տեսուչ։ Նոր տեսուչը արդէն ստանձնել է իր պաշտօնը և նորեկ աշակերտների խնդիրները ընդունում է, որոնց թիւը, ինչպէս իմացանք, հասնում է մօտաւորապէս 150 հոգու։ Նուտով սկսվելու են աշակերտների բժշկական և ուսումնական քննութիւնները։ Ասում են, որ մի քանի ուսուցիչների տեղերը բաց են. դրանց համար էլ նոր տեսուչը մտածում է հրաւիրելու փորձված և լաւ ուսուցիչներ։ Նրա ուսուցչական ասպարէզում և Պարսկաստանում վարած թեմ. տեսչական պաշտօնները գալիս են մեզ համոզելու, որ ճեմարանը կունենայ այս տարի մի հմուտ և փորձառու ղեկավար տեսուչ։ Բագրատ վարդապետը մնում է միևնոյն ժամանակ և դիւանապետ։

Վ. Ք. Ազգադեան

Անդիժան, 22 օգոստոսի

Թէև Ֆերգանեան շրջանը Անդրկասպեան երկրում, իր առատ և առաջին կարգի բամբակով առաջնակարգ տեղ է բռնում, բայց բոլորովին երկրին այլ կերպարանք տուին 1909—10 թւականները իրանց աջող պայմաններով և առատ բերքով։ Մանաւանդ Անդիժանը իր շրջակայքով այս տարի նախանձելի վիճակի մէջ է իր առատութեամբ։ Նոր բամբակը արդէն սկսել են քաղել։ Ամերիկայում այս տարի բամբակի բերքը փչանալու պատճառով այստեղ անհաւատալի գներով է ծախվում։

Տեղիս հայ գաղութը իր գոյութիւնը հիմնաւորապէս հաստատելու ջանքեր է անում։ Ուսուցիչ և ուսուցչուհին արդէն հրաւիրված են և աշակերտ-աշակերտուհիները դպրոց են յաճախում։ Քահանան և ուսուցիչը ձեռք ձեռքի տուած խմբեր են պատրաստում եկեղեցու և թատրոնի համար։

Այս օրերս տեղիս հայ կուլակներից մէկը իր մի աւելորդ տունը ծախել է երկու տարի առաջ մի բազմանդամ հայ գերդաստանի։ Գումարի մի մասը կանխիկ է ստացել, միւսը մաս-մաս ստանալու պայմանով։ Օգտվելով տունը առնողի բացակայութիւնից, կուլակը փողը չէ ստանում իր ժամանակին, առարկելով թէ տունը գնողի գալուց յետոյ կը ստանայ։ Պարզամիտ հաւատարմատարը չը հասկանալով նրա յետին նպատակը՝ սպասում է։ Մի 15 օր սպասելուց յետոյ, կուլակը բողոքում է դատարանին թէ տուն առնողը փողը իր ժամանակին չէ ներկայացրել, հետևապէս պայմանին հակառակ է վարվել։ Դրա համար խնդրում է դատարանին, որ թէ իր տունը նորից իրան վերադարձնէ, թէ 5000 րուբլի տուգանքը վճարէ և թէ տուն առնողը զրկվի իր նախկին տուած գումարից, համաձայն իրանց մէջ կայացրած պայմանագրի։

Ամբողջ Անդիժանի հայութիւնը ցնցվեց այս անսովոր դիտաւորեալ աւազակութիւնը լսելով։ Վերջապէս, շնորհիւ քահանայի և մի քանի ազնիւ մարդկանց միջամտութեան, հազիւ-հազ հնարաւոր եղաւ հինգ հազար րուբլին հինգ հարիւրով վերջացնել և պայմանին ստորագրել տալ, որ «վէքսելը» ստացել է իր ժամանակին։ Հասարակութիւնը վերին աստիճանի զայրացել է և վճռել է այդ անբարոյական աւազակին ոչ բարև տալ և ոչ առնել։

Դիտող

Կոկանդ, 11 օգոստոսի

Չեմ կարծում, որ գտնվի մի այնպիսի քաղաք, նոյնիսկ գիւղ, ուր հասարակութիւնը այնքան անտարբեր, սառը լինէր

ԽԱՆՍ. ՍԻՐԱԿԱՆ

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

(Գ. Ակուրատերից)

I

ԻՆՉՈ՞Ւ ԵՍ ՍԻՐՈՒՄ ԻՆՁ

Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ՝ անմիտ մարդուս։ Գիտե՞ս արդեօք ես, թէ ուր են ծաղկում վարդերը, որ նրանցով զարդարեմ քո մազերն ու դեսատի կուրծքը։ Ծանօ՞թ են ինձ արդեօք սիրոյ խօսքեր, որ մենակութեան մէջ շշնջամ քո ականջին, երբ դու երազել ես ցանկանում։

Ես ոչինչ չունեմ. ոչ ծաղիկներ, ոչ փաղաքշանք, ոչ համբոյրներ… Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ։ Երազո՞ւմ ես դու շինել քո «բունը» որևէ դուրեկան անկիւնում և խաղաղ, երջանիկ կեանքը, որ անցնում է, որպէս դեղին, աշնանային հանդարտ օր։ Ոչինչ, ոչինչ չունեմ ես։

Ինձ ծանօթ է ժայռերի և անդունդների ճանապարհը. ես սիրում եմ խաւարը, գիշերը և մենակութիւնը. կամենում եմ անվերջ թափառել, ծարաւել յաւիտենական կուլի։ Եւ վաղ թէ ուշ նա ներս կանչի ինձ իր գիրկերի մէջ, և ես կը փնտռեմ այնտեղ մենակ, մոռացված… Ո՞վ կը փաղաքշի քեզ այն ժամանակ և կը խօսի սիրոյ մասին։ Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ՝ հիւանդ մարդուս։ Գնա այնտեղ, ուր աշխարհն է բողբոջում, ուր առողջ, սիրոյ ծարաւ մարդիկ ծաղիկներ են պոկոտում և երգեր են երգում. այնտեղ դու քո զարունը կը գտնես… Բայց իմ մօտ քո սէրը կը հանգչի, որպէս գիշերվայ մթնում կրակը, և ոչ ոք ոյժ չի ունենայ բորբոքելու նրան վառ բոցերի։

Սիրոյն հարկաւոր է հանգստութիւն, կանաչ դաշտեր և ոսկի. իսկ ես աղքատ եմ. իմ միակ գանձը՝ այդ իմ մտքերն են, բայց և նրանք էլ անմիտ են։

Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ… Փախիր, փախիր ինձանից։

Կամ դու յամենայն դէպս կամենո՞ւմ ես սիրել ու հասկանալ ինձ։ Կամենո՞ւմ ես սիրել ինձ, որպէս ցնորք, որպէս վաղուց մոռացված մի բան։ Այո, այն ժամանակ ես էլ չեմ հարցնի, թէ ինչո՞ւ ես սիրում ինձ, այլ կը զգամ ինձ մօտ մի արարածի, որի տաք շնչից կը զարթնի ողջ աշխարհը և կը ծաղկի, կը ժպտայ ինձ։ Այն ժամանակ կապրեմ, կը դառնամ մեծ և ուժեղ, և ոչ ոք չի իմանայ այն ոյժը, որը ինձ բարձրացրեց. իսկ դու դրա փոխարէն կը գունատվես, կը թառամես և լաց կը լինես քո սիրոյ համար…

Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ, եթէ քեզ դուր չէ գալիս արցունքը և վիշտը։ Արցունքի և վշտի վրա աշխարհը ծիծաղում է, նա ծիծաղում է նաև քո և իմ վրա…

Ինչո՞ւ ես սիրում ինձ։

II

ՄԵՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիտե՞ս արդեօք դու, ընկեր իմ, ինչ է մենակութիւնը. քեզ այդ մասին եմ հարցնում. կամենում եմ գիտենալ, թէ քեզ մօտ էլ գալի՞ս է այդ օտարոտի հիւրը։

Այժմ նա ինձ մօտ է։ Ես ոյժ չեմ զգում յայտնելու քեզ, թէ որպէ՜ս ծանր և տխուր է նա, երբ յենվում է իմ ուսին և քայլում է հետս։ Բայց նա ունի սաստկին հրապոյր, և ես, ողջ տարված նրա թովչանքով, ուրախ հպվում եմ նրա կրծքին, համբուրում եմ և զգում, թէ ինչպէս թափվում են իմ արցունքները։ Բայց դրանք երջանկութեան, ուրախութեան կամ վշտի արցունքներ չեն, այլ արցունքներ, առանց որոնց ես չեմ կարող ապրել։

Գիտե՞ս արդեօք դու, թէ ինչ է նշանակում մենակ լինել։ Կանգնել ես երբևիցէ խաւարի մէջ, երբ շուրջդ լուռ է, բոլորից մոռացված, անհասկանալի և ձգված, որպէս խելագար և կեանքի համար անպէտք մարդ։ Ցայտնի՞ է քեզ այն անմիտ վիշտը, մօտդ արարած լինելու ցանկութիւնը, որի ուսին կարողանայիր խոնարհել գլուխդ և պատմել նրան ամեն ինչ, ինչի համար ցնորել, տանջվել ես և ուր ես ուղղում ճանապարհդ, բայց պատմել այնպէս, ինչպէս անում է ինքնոյշ մօր ձեռքերում երեխան, անվախ, որ միայն անհասկանալի և աննկատելի։ Ա՜խ, այն ժամանակ սիրտը ինչպէ՜ս կամենում է ապրել։

Շուրջդ աղմկում է մարդկանց խումբը. նրանք զուարճանում, արտասվում և հրճվում են կեանքով ու նրանք գոհ են։ Բայց քեզ այդ քիչ է։ Դու չես կարող հասկանալ նրանց արցունքներն ու ծիծաղը. դու չես համակրում նրանց. այդ մենակութիւն է։

Նա կարծես սիրահարվում է քեզ վրա, կախարդում, տանում է, և դու այն ժամանակ մենակ ես…

Եւ երբեմն նա սկսում է պատմել, իսկ դու լսում ես և չես հաւատում այդ սքանչելի, կախարդական հէքիաթին, որից դու մաքրվում և զգում ես ուրախութիւն և երջանկութիւն։

Դու դառնում ես մեծ, էլ վիշտ չը կայ, դու յաղթեցիր…

Դու դուրս ես գալիս մենակութեան կապանքներից սպիտակ շորերով, այրող սէրը հոգուդ մէջ, լի կեանքով և հանգստութեամբ։

Մենակութիւնը յաղթութիւն տուեց քեզ. այդպէս է նա։ Ծանօթ է քեզ արդեօք, ընկեր իմ, այդպիսի մենակութիւն։

III

ԿԵԱՆՔ

…Եւ ինչպէս մութ, ցուրտ ամպը ծածկում է երկինքն ու արևը, այնպէս էլ ինձ հետևում է միշտ նոյն միտքը, նոյն հարցը, յաւիտեան անլուծելի, ձանձրալի, բայց և անչափ խորը։ Հազար անգամ արդէն նա ինձ մօտ է եղել, ինչպէս պարտապանի… Գալիս է որպէս գիշերային տեսիլք, նստում է մօտս ու շշնջում՝ «խօսնիք»…

Որքա՜ն սարսափ ու վիշտ կայ այդ բառում. «խօսնիք»…

Լաօկոնեան օձերը չեն կարող աւելի ցաւալի խայթել, քան այդ սարսափելի բառը. ես ողջ դողում, կամենում եմ բարձրանալ և փախչել նրանից հեռու, հեռու, որպէսզի կապոյտ երկնքի տակ թարմ մայիսեան օդ շնչեմ և մոռանամ, որ ես արդէն ապրել եմ աշխարհում։

Բայց ես հասկանում եմ, որ ի զուր և անօգուտ է փախչելը… Մի անգամ ես հաւատացի, որ կարելի է թաղնվել կեղտոտ երկրից և հիւանդոտ մարդկանցից, բայց հէնց այն հարցը, որը այժմ կապկպում է ինձ իր շղթաներով, սպանեց իմ հաւատը։ Եւ այժմ որպէս ստուեր նա հետևում է ինձ և կրկնում է միշտ նոյն գայթակղեցնող բառը՝ «խօսնիք»…

Ես լսում եմ և նա շշնջում է.

— Մի՞թէ բաւական չէ դեռ, դու, հիւանդոտ երևակայութեամբ անմիտ։ Դեռ քեզ վրա չե՞ն երևում ցեխի հետքերը. և դու ծիծաղում ես այդպիսի կեանքի վրա… Դու միթէ աղքատ չես, որին իւրաքանչիւր պատահական անցորդ փշրանքներ է շպրտում, և քեզ միթէ չեն տրորում ոտքերով կուշտ, ազնիւ մարդիկ… Այն ամենը, ինչ որ փնտռում ես՝ երևակայութիւն, խաբեբայութիւն է։ Եւ միթէ չես հասկանում, որ կեանքի յորձանուտը կարող է մի ակնթարթում ոչնչացնել քեզ…

Կրծող ցաւը տանջում է ինձ. ես չեմ կամենում այդ ես լսել, կամենում եմ մեռնել։

Ես գնում եմ, շտապում, կամենում եմ բոլորովին խուսափել, բայց երբ յոգնած խոնարհում եմ գլուխս, նա, իմ հարցը, անյաղթ ու մեծ, նստում է մօտս ու շշնջում է. «խօսնիք»…

Եւ ես որպէս մեխված՝ չեմ ընդդիմանում նրան և սկսում եմ հաւատալ, որ չը կայ ուրիշը, բացի այս փոքրիկ, տխուր և կեղծով լի կեանքից։

Եւ այն ժամանակ ես կամենում եմ մոռացվել։ Հանգստութիւն և մահ եմ ցանկանում։

Արշալոյս Տէր-Յովհաննէսեանց

դէպի հասարակական գործերը, որքան տեղիս հայ գաղութի ժողովուրդը։ Տեղիս հոգաբարձութիւնը ձեռնարկել է եկեղեցու և ուսումնարանի շինութեան, և զարմանալին այն է, որ մօտենում է սեպտեմբեր ամիսը, բայց ոչ ոք չէ հետաքրքրվում՝ թէ արդեօք այս ուսումնական տարում ունենալու՞ են ուսումնարան թէ ոչ, և եթէ չեն ունենալու, ի՞նչ է պատճառը։ Ընտրել հոգաբարձութիւն շատ հեշտ է, բայց գլխաւորն այն է, որ պէտք է հետևել, թէ արդեօք այդ ընտրվածները մի բան անում են թէ ոչ։

Ի՞նչ կարող ենք սպասել այն հոգաբարձուից, երբ նա ամիսներով քաղաքից բացակայ է և նստած է անհոգ կերպով ամառանոցում. ի՞նչ ենք սպասում այն հոգաբարձուից, որը իր առևտուրից դատ ուրիշ ոչնչով չէ հետաքրքրվում։ Տեղիս հայ գաղութը ինչքան սառն է դէպի հասարակական գործը, այնքան նա ջերմ նուիրված է քէֆի։ Պ. Մանուչարեան

ԽՈԼԵՐԱ ԵՒ ԺԱՆՏԱԽՏ

◆ Թիֆլիսում.—Օգոստ. 27-ի առ. ժ. 9-ից մինչև օգոստ. 28-ի առ. ժամը 9-ը Թիֆլիսում խոլերայով հիւանդացել են 2 հոգի։ Հիւանդանոցում կային 12 հոգի, աւելացել են 2, առողջացել և դուրս է եկել 1, ներկայումս կան 13 հոգի։

27 օգոստոսի

Պ ե տ ե ր բ ու ր գ.—Օրվայ մէջ մայրաքաղաքում խոլերայով հիւանդացան 63, մեռան 13, բժշկվում են 628։

Ֆ ր ե յ բ ու ր գ.— Էլբայում խոլերայով հիւանդացաւ Համբուրգից եկած նաւաստին։

Հ ռ ո մ.—Ապուլիում հիւանդացան խոլերայով 18, մեռան 11։

Օ դ ե ս ս ա.—Բորսային կոմիտէտը որոշեց գրել Ռուսաստանի և արտասահմանի առևտրա-արդիւնաբերական կազմակերպութիւններին, յայտնելով որ համաճարակի չափերը, մահացութեան աննշան տոկոսը, ձեռք առնված կտրուկ միջոցները և կեանքի խաղաղ ընթացքը լիակատար հիմք են տալիս յայտարարելու, որ հակայական չափերի լուրերը չեն համապատասխանում իրականութեանը, հետևաբար թէ առևտրական կեանքը և թէ Օդեսայի առևտրական յարաբերութիւններն ամբողջ աշխարհի հետ առանց որևէ վտանգի կարող են շարունակվել։ (Հ. Փ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Քաղաքային գործիչների համագումարը տեղի կունենայ սեպտեմբերի 14-ին Օդեսայում։ Արդէն այնտեղ մեկնեց Բաթումի քաղաքագլուխը։ Թիֆլիսի կողմից մտադիր է մեկնել Ալ. Խատիսեանը։

◆ Այսօր, ցերեկվայ 12 ժամին Մթածմինդայի ս. Դաւթի եկեղեցում, վրաց գրող և բանաստեղծ Իլիա Ճավճավաձէի մահվան երեքամեակի տարեդարձի առիթով կը կատարվի հոգեհանգիստ։

◆ Այսօր, առաւօտեան արդարադատութեան մինիստր Շչեգլովիտով կայցելէ դատաստանական հիմնարկութիւնների շինութիւնը, ուր պէտք է ժողովվեն բոլոր պաշտօնեաները։

◆ Երէկ, օգոստոսի 28-ին, Թիֆլիսի դատաստանական պալատում քննվեց «Մշակի» խմբագիր Ալ. Քալանթարի և Սիմէօն Ներսիսեանի գործը այն գանգատի առիթով, որ տուել է գանձակեցի Ալեքպեր-բեգ Րաֆիբեգովը։ Մեղադրեալներին պաշտպանում էր երդ.-հաւատարմատար Յ. Սպենդիարեան, որը իր համոզիչ ճառով բացատրեց, թէ ճշմարտութիւնը պարզելու համար պէտք է լսել այն վկաներին, որոնց վրա մատնացոյց են եղել մեղադրեալները։ Պալատը, քննելով խնդիրը, որոշեց յետաձգել նիստը և նրան կայացնել Գանձակում՝ հրաւիրելով բոլոր այն վկաներին, որոնք նշանակված են մեղադրեալների բողոքագրում։

◆ Ինչպէս լրագիրներից երևում է, փինանսների մինիստրի Կովկաս գալը կապ ունի Վլադիկավկազի երկաթուղին մասնաւոր սեփականատէրերից յետ գնելու և Կովկասի լեռնաշղթայով երկաթուղագիծ անցկացնելու հարցերի հետ։ Մինիստրի հետ գալիս է երկաթուղիների դեպարտամենտի վերատեսուչ Գրիցինտովը։

◆ Բժ. Բլումենտալը հեռագրում է Մոսկվայից, որ նրան աջողվել է ձեռք բերել փոքր քանակութեամբ Էրլիխի «606» պրեպարատից, որը նա ուղարկում է Թիֆլիս Միքայէլեան հիւանդանոցի աւագ բժիշկ Գուրկոյին և բժ. Իսահմանեանին։

◆ Թիֆլիս է եկել Իմերեթիայի եպիսկոպոս Գէորգին իր թեմի գործերով։

◆ Վերադարձաւ կովկասեան ուսումն. շրջանի հոգաբարձու Ռուդոլֆը, որ Պեատիգորսկում գումարեց արհեստագիտական դպրոցների վերատեսուչների համաժողով։ Ռուդոլֆը Պեատիգորսկից մեկնելով Բագու՝ քննութեան ենթարկեց այնտեղի կրթական հաստատութիւնները։

◆ Էջմիածնում վախճանվել է Եղիա վարդապետ Հասան-Ջալալեանը։

◆ Վերադարձաւ և ստանձնեց իր պաշտօնը՝ անասնաբուժական մասի կառավարիչ Ջոլոտարեվ։

◆ Այսօր Արքունական թատրոնում տեղի կունենայ ճանապարհորդ Կօրսինիի երկրորդ դասախօսութիւնը Հնդկաստանի մասին, որ անցեալ տարի Մոսկվայի պատմական թանգարանում կրկնվեց 18 անգամ։ Դասախօսութեան շարունակութիւնը կը լինի վաղը լուսապատկերներով։ Սկիզբն է ժամը $8\frac{1}{2}$-ին երեկոյեան։

◆ Այսօր, կիրակի, առաւօտեան ժամը 11-ից Զուբալովի անուան ժողովրդական Տանը բժ. Լ. Քալանթարեանը կը կարդայ հայերէն լեզուով դասախօսութիւն խոլերայի, որովայնային տիֆի և ժանտախտի մասին։ Դասախօսութեան մուտքը ձրի է։ Ժողովրդական Տան Վարչութիւնը իւրաքանչիւր կիրակի կազմակերպելով տեղական լեզուներով դասախօսութիւններ ներկայումս սաստիկ տարածված համաճարակ հիւանդութիւնների մասին՝ ի նկատի ունի Թիֆլիսի ազգաբնակութեանը ծանօթացնել այդ հիւանդութիւնների պատճառների, հետևանքների և դրանցից ազատ մնալու համար գործադրվելիք միջոցների հետ։ Ցանկալի էր, որ ներկայիս համար նպատակայարմար այդ դասախօսութիւնները ունենային աւելի մեծ թւով ունկնդիրներ ժողովրդի լայն խաւերից։

◆ Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի խնդրանօք այս տարվանից Կովկասի տարրական դպրոցների կարիքների համար ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը տալու է 376,720 րուբլի։ Այս գումարը փոխադրված է հոգաբարձուին, որի դիւանը ներկայումս զբաղված է եղած դպրոցներից իւրաքանչիւրին հասանելիք նպաստի քանակը որոշելու աշխատանքներով, նաև նոր դպրոցներ բանալու նախագծեր կազմելով։

◆ Լուրերին նայած առևտրի ու արդիւնաբերութեան մինիստրի օգնական Օստրոգրադսկին շուտով թողնելու է իր պաշտօնը։

◆ Պետերբուրգում խոլերայից մեռաւ կրթական մասնաժողովի անդամ գրականագէտ Ժիտկովը։

◆ Կովկասեան գլխաւոր իշխանութիւնը թոյլատրեց Թիֆլիսի վաճառական Կ. Օզիանդերին աւտոմօբիլների երթևեկութիւն հաստատել Թիֆլիսից Մանգլիս և Ռազմավիրական ճանապարհի վրա։

◆ Մուխրանեան կամուրջի վրա երթևեկութիւնը կը սկսվի հոկտեմբերի սկզբին։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է քանդել Սոլդատսկի բազարում առևտրատնտեսական հսկիչի գրասենեակի շինութիւնը, որին կից գտնվում է նաև հասարակական արտաքնոցը, և այդ տարածութեան վրա պարտէզ տնկել։ Այս քայլը շատ խելացի քայլ է, ի նկատի ունենալով այն գարշահոտութիւնը, որ ստացվում է այդտեղ յիշեալ արտաքնոցից։

◆ Թոքերի բորբոքումով հիւանդացաւ Թիֆլիսի ոստիկանապետի օգնական Կանդելակին։

◆ Սեպտեմբերի 1-ից Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի վագոնները երթևեկելու են մինչև գիշերվայ ժամը 11-ը։

◆ Քութայիսի նահանգում այս տարի բամբակի բերքը լաւ ստացվեց։

◆ Վրիպակ.—«Մշակի» № 189-ի ներքին լուրերի բաժնում, 4-րդ երեսի վրա, շրջիկ նկարահանդէսների նոր միութեան առիթով հաղորդված լուրի մէջ մի սխալ է սպրդել։ Ընկերութեան անունը (Община художниковъ) ոչ թէ «Նկարիչների հաճոյք» է, այլ «նկարիչների համայնք»։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Օգոստոսի 27-ի առ. ժամը 9-ին երդուեալ-հաւատարմատար Ալէքսանդր Մրրաքեանը, որ ապրում է Սեմեօնովսկի փող. № 16 տանը, յայտնեց ոստիկանութեան, որ այս տարվայ օգոստ. 17-ին իրանից գողացել են ոսկէ ժամացոյց գոհարներով, 400 ր. արժեցող։ Ոստիկանութիւնը կասկածով կալանաւորել է Կլավդիա Լանինային և Կունատովին։

◆ Թիֆլիսեցի Արշակ Ամիրբեգեանը (փականագործ), որ ապրում է Մրավեյեվսկայա փող. № 5 տանը, յայտնեց ոստիկանութեան, որ նրա բացակայութեան ժամանակ փականը կոտրելով գողացել են 135 րուբլու արծաթեղէն և ոսկեղէն։

◆ Օգոստ. 27-ին, ցերեկ. ժամը 12-ին, Պրաչէշնայա փողոցում, Թիֆլիսի գիւղական հիւանդանոցին պատկանող հողի վրա այրվեց 809 պուդ խոտ 150 րուբլի արժողութեան։

◆ Շուրջկալի ժամանակ ձերբակալվեցին I քաղաքամասում 3, II քաղաքամասում՝ 16, VII քաղաքամասում՝ 20 անգործ և անանցաթուղթ մարդիկ։

ԼՈՒՐԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

◆ Բաթում էր ժամանել հռչակաւոր Էրլիխի «606» պրեպարատը Բաթումի հիւանդանոցում մալարիայով ու տիֆով հիւանդացածների վրա փորձելու նպատակով. Իվերսոնը, որ 5 օր մնալուց յետոյ գնաց, փորձերի շարունակութիւնն իր օգնականին թողեց։

◆ Բաթումի մէջ օգոստոսի 19-ից սկսած խոլերայով հիւանդանալու դէպք չէ եղել։

◆ Տեղական դպրոցների մէջ սկսվել են աշակերտների ընդունելութեան ու վերաքննութեան օրերը։ Մեր ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնն էլ տպագրված յայտարարութիւններ էր տարածել ժողովրդի մէջ, յիշատակելով թէ իր խնամքին յանձնված դպրոցի չորս դասարաններից որում ինչքան տեղ կայ և որում չը կայ։ Խեղճ հոգաբարձութիւնը դեռ չը գիտէ, որ իր խնամքին յանձնված դպրոցը մի դասարանեան է չորս բաժանմունքներից բաղկացած և որ բաժանմունք ու դասարան տարբեր հասկացողութիւններ են։

◆ Արական գիմնազիայի ծառայողները ոչ անցեալ և ոչ այս ամսի 20-ին չը ստացան իրանց ռոճիկների այն մասը, որ տրվում է ոչ-պետական գումարներից։

◆ Քոյրեր Արնոլդիների մասնաւոր դպրոցը ստացած է պրոգիմնազիայի իրաւունք։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

«606»-Ը ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ

Անցեալ անգամ մի նամակով հաղորդել էի, որ համալսարանի պրոֆէսոր Կօրշունը բժ. Նեդրիգայլովի հետ միասին սկսել է փորձեր կատարել սիֆիլիսով վարակված մի քանի հիւանդների վրա, սրսկելով նրանց պրոֆ. Էրլիխի հակասիֆիլիսային նոր միջոցը՝ «606»։ Այժմ, երբ անցել է արդէն մօտ 4 շաբաթ՝ սրսկում կատարելու օրից, կարելի է հետևեալ ուրախալի տեղեկութիւնները հաղորդել նրա հետևանքների մասին։

Խարկովում փորձեր կատարվել են ընդամենը 42 հիւանդների վրա, որոնցից 40-ը հիւանդ են եղել հին և նոր սիֆիլիսով, իսկ երկուսը մալարիայով։ Պրեպարատի զօրութիւնը բոլոր դէպքերում մեծ աջողութիւն է ունեցել։ Օրինակ՝ մի քանի հիւանդներ, որոնք գիշերները անտանելի ցաւեր են զգացել ոսկորների մէջ, պրեպարատի սրսկելուց 3 օր անցած՝ նրանց ցաւերը սկսել են զգալի կերպով թուլանալ, իսկ այժմ բոլորովին ոչնչացել են։ Յետոյ՝ բոլոր հիւանդների քաշը, սրսկումը կատարելուց յետոյ, աւելացել է, ինչպէս և ախորժակները բացվել։ Սիֆիլիսով հիւանդների վրա բոլոր արտաքին արտայայտութիւնները՝ ինչպէս, օրինակ, վէրքերը, ցաները (сыпи) և առհասարակ բորբոքման պրոցէսները բոլորովին ոչնչացել են։ Այդ՝ աւելի նկատելի է հին սիֆիլիտիկների վրա։

Խորին ուշադրութեան արժանի է մի դէպք, որ միանգամայն ցոյց է տալիս այդ սքանչելի պրեպարատի ստեղծագործիչ զօրութիւնը։

Մի զինուոր, որ շատ տարիներ հիւանդ է եղել սիֆիլիսով և վերջը զրկվել է իր մի աչքից (папулама передней камеры глаза), մի անգամ սրսկում կատարելուց յետոյ սկսել է իր կոյր աչքով բոլորովին պարզ տեսնել...

Սրսկումները կատարում են մարմնի զանազան տեղերում, բայց գլխաւորապէս մէջքի կողմի մկաններում (M-li latissimi dorsi), որովհետև, պրոֆ. Կօրշունի ասելով, սրսկումը մէջքի մկաններում աւելի պարզ հետևանքներ է ցոյց տալիս։

Կատարված վերջին հետազօտութիւնները ցոյց են տալիս, որ պրոֆ. Էրլիխի պրեպարատը օգնում է և մալարիայով հիւանդներին։

Մի կնոջ վրա, որ քանի ժամանակ հիւանդ է եղել մալարիայով, սրսկում կատարելուց յետոյ մալարիային գոյթները (приступы) այլևս չեն երևում։

Ի դէպ հարկաւոր է նկատել, որ պրոֆ. Էրլիխը, վերջին տեղեկութիւնների համաձայն, եռանդուն կերպով աշխատում է իր պրեպարատը աւելի կատարելագործել, և այս ուղղութեամբ նրան նորից աջողվել է հասնել աւելի բարձր հետևանքների։ Նա պատրաստել է նոր պրեպարատ, որ կոչվում է՝ «606» Hyperidal (այս վերջինի կապսուլի վրա գրված է «606» Hy.)։ Նոր պրեպարատը զանազանվում է առաջինից նրանով, որ նրա մէջ պարունակվող թոյնը մօտաւորապէս $\frac{1}{3}$ մասով պակաս է, իսկ այդ թոյնի պակասումը հնարաւորութիւն է տալիս աւելի մեծ չափ միանգամից սրսկել հիւանդի օրգանիզմը։

Նոր պրեպարատը («606» Hy.) փորձելուց մարդկանց և կենդանիների վրա՝ աւելի դրական հետևանքներ է տուել։

Այժմ Բեռլինի Լասսարովեան կլինիկայում գործ են ածում բացառապէս «606» Hy.

Մի քանի խօսք էլ պրոֆ. Էրլիխի մասին։

Պրոֆ. Էրլիխը ազգով հրեայ է։ Ծնվել է Ստրելեն քաղաքում (Прусская Силезія) 1854 թ., սովորել է Բրեսլավլում, Ֆրեյբուրգում, Ստրասբուրգում և Լայպցիգում։ Նա այժմ 56 տարեկան է։ Պրոֆէսորի կոչում նա ստացել է 1884 թ., իսկ 1889 թ. եղել է պրիվատ-դոցենտ Բեռլինի համալսարանի բժշկական ֆակուլտէտում։ 1904 թ. տօնել են նրա ծննդեան 50-ամեակը ամբողջ բժշկական աշխարհը և աշխարհիս շատ գիտնական հիմնարկութիւններ։ Այդ փառաւոր տօնին մասնակցել է և Խարկովի բժշկական ընկերութիւնը, ընտրելով նրան իր պատուաւոր անդամ։ 1908 թւին նա ստանում է Նոբէլեան պրեմիայի կէսը՝ շնորհիւ իր կատարած հետազօտութիւնների (մի մասը ստանում է պրոֆ. Մեչնիկովը)։ Սկսած 1887 թ. այդ հանճարեղ գիտնականը ժամանակ առ ժամանակ հարստացնում է բժշկականութիւնը մի շարք թանգագին գիւտերով և նոր միջոցներով, սակայն այս վերջին հակասիֆիլիսային նոր գիւտը, որի վրա այդ պատկառելի գիտնական բժիշկը աշխատել է ուղիղ 10 տարի, գալիս է ոսկէ պսակի պէս զարդարելու նրա ալեզարդ ճակատը։ Չը նայած նրա հասակին, նա իրան բոլորովին թարմ է զգում թէ ֆիզիկապէս և թէ մտաւորապէս։ Նրա ձեռքի տակ սովորում են մեծ թւով աշակերտներ, որոնցից շատերը եկած են աշխարհիս բոլոր ծայրերից։

Ուսանող բժ. Յովհ. Ս. Ադամեան

Խարկով, 22 օգոստոսի

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Շուշի, 24 օգոստոսի

Ամսիս 23-ին տեղիս ամառային ժողովարանի դահլիճում կայացաւ դերասան Իս. Ալիխանեանի երկրորդ և վերջին ներկայացումը, տեղական սիրողների մասնակցութեամբ։ Խաղացին Չիրիկովի «Հրէաներ» պիէսը։ Պիէսը դրված էր շատ մեծ խնամքով և շատ սահուն անցաւ։ Գլխաւոր դերերը խաղում էին Ալիխանեան՝ սիօնիստ Նախման, և Չիլինգարեան՝ ծերունի Ֆրենկել։

Ալիխանեանն իր դերը տարաւ շատ աջող կերպով։ Գրեթէ նոյնը կարելի է ասել և Չիլինգարեանի մասին։ Սա թէև սկսնակ դերասան է, բայց մեզ վրա փորձված և վարժ դերասանի տպաւորութիւն թողեց։

Սիրողներից իրանց խաղով աչքի ընկան՝ տ. Փիրումեան (Լիա), Միրզոյեան (Բորուխ), Գրիգորեան (Սրուլ) և Ղահրամանեան (Շլոյմէ)։

Մնացեալները արժանաւոր կերպով պահպանեցին անսամբլը։

Մեզ մնում է միայն շեշտել մեր հասարակութեան անտարբերութեան մասին դէպի հայ բեմի այս չարքաշ մշակները։

Մեր «ինտելիգենցիան», երբ տրվում է որևէ երեկոյթ՝ կաֆէ-շանտանային ծրագրով, ոչ միայն շտապում է լցնել դահլիճը, այլ նոյնիսկ ցոյց է տալիս եռանդուն աջակցութիւն, իսկ դերասանների ներկայացումներին, ինչպէս երէկ, փայլում է իր բացակայութեամբ։ Հանդիսական

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասեան գլխաւոր իշխանութիւնը թոյլ է տուել Կովկասի թատրոնների բեմերի վրա խաղալ հետևեալ նոր պիէսները. 1) ռուսերէն՝ «Կնոջ իրաւունքը», դրամա 5 գործ., հեղ. Լանգի, 2) Վրացերէն՝ «Գիւղացիները», դրամա 4 գործ. Բէլի, թարգմ. Բութաթէլաձէի, 3) «Միքայէլ Բէլտաձէ», կօմ. 3 գործ., հեղ. Մալախիաշվիլիի, 4) հայերէն՝ «Չհաններ», դրամա 4 գործ., Ա. Լազարեանի։

◆ «Մուլէն - Էլեքտրիկ» սինեմատօգրաֆը հետզհետէ ցոյց է տալիս հետաքրքրական ծրագիրներով պատկերներ։ Օգոստոսի 27-ից նոր պատկերները անպայման աջողվածներից են, որոնցից առաւել աչքի են ընկնում «Խստրելիդա» նկարչական դրաման, «Նաւակների մրցումը Մէկօնգ գետի վրա» գեղեցիկ պատկերը և «Ոսկէ ծաղիկ» ֆէերիան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Միւնխէն, 1 սեպտեմբ. (ն. տ.)

Գերմանական յայտնի շաբաթաթերթեր՝ «Die Woche» և «Jugend», տպելով XVIII Համաշխարհային Խաղաղութեան Կօնգրէսի պատգամաւորների նկարները՝ յիշատակել են և Հ. Առաքելեանի անունը, որպէս հայկական խաղաղասէրների ներկայացուցիչ. իսկ ամենատարածված «Simplicissimus» շաբաթաթերթը պատգամաւորների նկարները և կենսագրութիւնները տալուց յետոյ մի քանի տաք խօսքեր է նուիրել Հ. Առաքելեանին՝ որպէս հայկական հասարակական գործիչի և յայտնի հրապարակախօսի, քաղելով իր տեղեկութիւնները շուէդական լրագիրներից։

Ուսանող

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

27 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը զեմստվային պետերին բացատրեց, որ նրանց պարտականութիւնն է հսկողութիւն ունենալ իրանց գաւառամասերի սանիտարական դրութեան վրա, նաև անյապաղ հերթից դուրս քննել սանիտարական ու բժշկական միջոցների անկատարման գործերը։

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Ուստ-Կամչատկում բացվեց ռուսական կօնսէրվների գործարան, որը առաջին պատրաստի նիւթն ուղարկեց Անգլիա։

ԿԱԶԱՆ։ Զինուորական դատարանը՝ համալսարանում, ներքին հիւանդների բաժանմունքում և Շմելևի խանութում յարձակում գործելու համար՝ չորս հոգու դատապարտեց մահվան պատժի, երկուսին աքսորի, ինն հոգու զանազան ժամանակներով տաժանակիր աշխատանքների, չորսին արդարացրեց։

ՕՐԵՕԼ։ Այրվեց Շիլլէի մեծ գարեջրի գործարանը։

ՄԻՏԱՎԱ։ Նահանգական դատարանը Տուկկումի քաղաքագլխի գործի առիթով, որ քաղ. վարչութեան և որբերի դատարանի անդամների հետ վատնել էր քաղաքային և որբերի գումարները, դատապարտեց մեղադրվողներից մինին իրաւունքներից զրկման և մի տարով բանտարկութեան, երկուսին զանազան ժամանակով բանտ որոշեց, նաև բաւարարութիւն տալեց դրամական պահանջին. երեք հոգի արդարացան։

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ փակվեց կօրէական լրագիրը հակառուսական պրոպագանդայի համար։

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ։ Զինուորական աէրօդրոմում ինժեներ Լաիկօն Թռիչք կատարեց իր հնարած աէրօպլանով, բարձրանալով 150 մետր և մնալով օդում 15 րոպէ։

ՆՕՐՖՕԼԿ։ Մօնրօէ նաւահանգստից տեղեկացնում են, որ «Նարդակոտա» զրահանաւի վրա խուղը բռնկվեց, որից 3 հոգի սպանվեցին, 11 հոգի վիրաւորվեցին։

ՍՕՖԻԱ։ Օրխանիէի մօտերը զօրախաղերի ժամանակ պղնձէ ամանի մէջ ածած կաթից թունաւորվեցին 19 օֆիցերներ, որոնք հիւանդանոցում ապաքինվում են աստիճանաբար։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Զինւորական մասնագէտ-բժիշկների
ԵՐԹԵՒԵԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Վանքի մեծ փողոց, № 3, Ալէքսանդրեան այգու մօտ։
ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՃԱՐՆ Է 50 ԿՈՊ.
Տէլէֆօն № 481.

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը $9\frac{1}{2}$-ից մինչև 5-ը ցերեկվայ։
ԱԽՎԼԵԴԻԱՆԻ—ներքին և երեխաների հիւանդ., ամեն օր՝ 11—12 և կէսը ցեր.։
ՈՒԿԼԱԴՆԻԿՕՎ Ի. Օ.—ներքին հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 4—5 ժամը ցեր.։
ՎՆՈՒԿՕՎ—խիրուրգիական հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 12—1 ժ. ցեր.։
ՄՕՆՍԷ—երեխ. և ներքին հիւ. ամեն օր՝ 1—3 ժ.։
ԽԱՏԻՍՕՎ Ն. Դ.—մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 4—5 ժ., բացի կիրակի և երեքշ. օրերից։
ՆՕՎԻՑԿԻՅ—Մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 1—2 ժ.։
ՍԱՐԱՊ—ներքին և երեխ. հիւ., ամեն օր՝ 3—4 ժ.։
ՏԷՏՐԱՁԷ—սիֆիլիս, վեներ., կաշուի հիւ., ամեն օր՝ 1—3 ժ. ցեր.։
ԱՍՊԻՍՕՎ Ն. Մ.—ականջի, կոկորդի և քթի հիւ., առ. ժամը 1—2-ը ցեր.։
ԿԻՆ ԲԺ. ԻՕՍՍԷԼԻԱՆԻ—կանանց հիւ., երկուշ., չորեքշ., ուրբ., կիրակի՝ 11—12 ժ.,
ՎԷՍԷԼՕՎԶՕՐՕՎ Ն. Ն.—Խիրուրգ. հիւ.։ ամեն օր՝ ցեր. ժամը 2—3-ը։
ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻ—ջղային, հոգեկ. հիւանդ. և էլեքտրօթէրապիա., ամեն օր՝ բացի կիրակի օրերից՝ ցեր. ժ. 4—5-ը։
ՄԿՐՏՈՒՄԵԱՆ. — սիֆիլիս, միզասեռ., վեներ. և կաշուի, ամ. օր՝ $10\frac{1}{2}$—11 ժ. առ.։
ՊՕՆԴՕԵՎ—ջղային հիւ. և էլեքտրօթէրապիա. ամեն օր, ժամը 2—3-ը։
Համախորհուրդ, օպերացիաներ, մասսաժ, ծաղկի պատուաստումն, անալիզ, հիպնօզ, ստնտուների և ծառաների քննութիւն—առանձին վճարով։ Սիֆիլիսի վերաբերմամբ արեան հետազօտութիւն ըստ Wassermann-ի։
(Կ.) 356. 100—49

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—$9\frac{1}{2}$—11 ժ. աչքերի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՑ—$12\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1\frac{1}{2}$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—$1\frac{1}{2}$—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—$6\frac{1}{2}$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ց. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—92

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Ամառը գտնվում է ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿՈՒՄ (Կովկաս. հանք. ջրերում), ուրեղ ընդունում է հիւանդներին մինչև սեպտեմբեր։ Верхній бульваръ, д. кв. Гирей.
(Ն. Հ. Կ.) 565. 0—40

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Կատարում է սրսկումներ սակաւարիւնութեան, դեղնութեան և նիհարութեան դէմ։ Լուացումներ, վէրքի փաթաթումն։ Բժշկութիւն տղամարդի թուլութեան և սերմնահոսութեան։ ՄԱՍՍԱԺ ձեռքով և էլեքտրական։ Ընդունելութիւնը տղամարդկանց՝ 3—4 ժ., կանանց՝ 4—$4\frac{1}{2}$ ժ.։ Չքաւորներին ձրի չորեքշաբթի օրերը։ Семеновская ул., № 9, Վօրօնցօվի արձանի մօտ։
(Կ. Հ.) 913. 50—6

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԵՈՐԳԻԵՒԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամէն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող. № 8
(կ. հ.) 564. 100—40

Բ Ժ Ի Շ Կ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամէն օր { 10—11 ժ. առ. (երեխաների) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. Տելէֆօն № 38
(ե.հ.կ.) 909. 100—11

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

КРЕМЪ НЕЛЛИ
NELLY'S CREAM.
Английская аристократія предпочитаетъ всѣмъ другимъ средствамъ именно „Кремъ Нелли", какъ лучшее для смягченія кожи лица, рукъ и бюста. Въ Лондонѣ расходится до 1.000.000 бан. ежегодно.
Кремъ Нелли уничтожаетъ всѣ недостатки кожи, загаръ, веснушки, пятна и т. п.
Продажа у Мюръ и Мерилизъ, Гетлингъ, Акц. О-ва К. Эрмансъ и К° и пр., а также во всѣхъ апт. и парфюмерн. магаз. Россіи.
Одной банки достаточно, чтобы убѣдиться въ его поразительномъ дѣйствіи.
Цѣна 1 р. 25 к. и 2 р. 25 к.
Въ провинцію налож. платежемъ на 50 к. дороже.
Для всей Россіи единств. складъ МОСКВА, Пречистенка, Б. Власьевскій пер., д. 3.
(М.130700) 423. 40—17

Լոյս տեսաւ և վաճառվում են
ՍԵՂԱՆԻ ԳԻՐՔ
Նորապսակ Ամուսինների համար
Թարգմ. Գ. Մ. Մել.
Կազմողը օգտվել է Բօկի, Մէյերի, Դէբէյի, Լօկօկի, մօնտեգացցայի, Մեսինգի, Լեվենֆելդի, Ֆօլենգենի և ուրիշ հռչակաւոր բժիշկների աշխատութիւններից։
Գինն է 30 կոպ.։ Գումարով գնողներին 20%, գրավաճառներին 30% զեղչ։
Պահեստը՝ Самаркандъ, Рафаэлу Рафаэлянцу. (հ.կ.) 1002. 4—1

Հայերէն գրագիտութիւն ուսուցանելու
Բանաւոր նախապատրաստութեան մասին Ուսուցիչների համար
Գ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ
ԳԻՆՆ է 10 ԿՈՊԷԿ. կարելի է ուղարկել պօստի մարկա։
Գումարով գնողներին զեղչով։
Դիմել՝ Книгопр. и Книжн. магазинъ „Гуттенбергъ", Г. И. Галустяна, г. Тифлисъ.
1008. 2—1

Ի. Ձ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ
(իգականնեռով) և
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ին, 26-ին և 27-ին, և մինչև պարապմունքների սկսելը, եթէ ազատ տեղ կը լինի։ Խնդիրներն ընդունվում են առաւ. ժամը 9—12-ը։ Առևտրական ուսումնարանում պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 6-ին, իսկ կուրսերում՝ սեպտեմբերի 15-ին։ Միխայլօվսկի պր., № 16—18.
(,29,1) 955. 5—4

Ուսումնարան եւ Պանսիօն
ՕՐԲԷԼ ՕՐԲԷԼԵԱՆՑԻ
(ՀԻՄՆՎԱԾ 1844 ԹՎԻՆ)
Ընդունվում են երթեւեկ աշակերտներ և աշակերտուհիներ, իսկ գիշերօթիկ՝ միայն աշակերտներ. և պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների ստորին դասարանների։ Ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 25-ից, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 6-ից։
Лермонтовская улица №, 1.
(ու.կ.ե.հ.) 998. 4—2

Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами— Тифлисъ, Баку, Батумъ.
(10, 20, 30) 975. 0—1

2 զգեստացու 4 րոպով
Ընկերիս մի էժան գնով, այն է 2 ր., ամբ. մի կտոր՝ 4¼ արշ. տղամ. ձմերային կամ աշնանային զգեստացու՝ «Բէկօրդ» անունով, որ աչքի է ընկնում իր խիստ ամրութեամբ, գործնականութեամբ և էլեգանտ լինելով, գոյները՝ սև, մուգ-կապոյտ, քառակուսիներով կամ չերտաւոր, ուղարկում եմ այդպիսի 2 կտորը միայն 4 րուբլով։ Ճանապարհածախսը 70 կ., Սիբիր՝ 1 ր. 35 կ.։ Լաւ տես. կտորը՝ 2 ր. 85 կ. եւ 3 ր. 25 կ.։ Նոյնպէս ուղ. եմ աշնան. կամ ձմեր. տղամ. պատրաստի շալվարներ՝ կարված «Տրիկո-կամգարն» ամուր կտորից- 1 ր. 80 կ., լաւ տեսակին՝ 2 ր. 25 կ.։ Ճանապարհածախսը 35 կ.։ Մատնանշել ամբողջ երկարութիւնը, նոյնպէս քայլի երկար. եւ գօտու լայնութ.։ Երեք եւ աւելի կտոր բերել տալուց՝ ճանապարհածախսը իմ հաշուին։ Եթէ չը հաւանվի՝ փողը վերադարձնում եմ։ Հասցէագրել՝ А. КИВМАНУ, ЛОДЗЬ. № 43.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(կ.) (В. 55998) 997. 3—1

Ֆրանսերէն լեզուի եւ երաժշտութեան
ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ (հայուհի)
ցանկանում է դասեր ունենալ թեթև ընտանիքում։ Համաձայն է ուրիշ քաղաքներ գնալու։ Կարող է ուղեկցել Թարգմանի պաշտօնով՝ արտասահման գնացող որևէ տիկնոջ։ Հասցէն տեղեկանալ «Մշակի» գրասենեակից։ (կ.հ.) 968. 4—3

Մամուլի տակն է
ԴԱՍԱՏԵՏՐ ԿՐՕՆԻ
Բ. ՏԱՐԻ
Պատկերազարդ
Ըստ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԾՐԱԳՐԻ
Միւս տետրերը լոյս կը տեսնեն յաջորդաբար՝ նոյն ուղղութեամբ։ Զեղչ 25%։ ՍՍՀԱԿ աւ.ք. ՍԱՀԱԿԵԱՆ
(ա.օ.) 991. 5—4

ԳԻՐ
ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՄԻ ԽՈՒՄԲ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ԵՒ ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԿԱԶՄՈՂՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑ.
Կենտրոնական պահեստ հետևեալ դասագրքերի.
Աբեղեան, Ա. Դասագիրք ընդհ. աշխարհագր. մասն I—Դ. տարի (2-րդ տպ.), 60 կ., Մասն II—Ե. տարի (2-րդ տպ. 1910), 65 կ., Ուղագրակ. բառգրքոյկ, 20 կ.։
Աբեղեան, Մ. Աշխարհաբարի քերականութիւն, 75 կ., Տարրական քերականութիւն, ստորին դասընթաց (3-րդ տպ. 1910 թ.), 35 կ., Գայլ և գայլի պատահարները, 15 կ.։
Գիւզալեան, Տ. Դասագիրք բնակ. պատմութ. մասն I—60 կ., Մասն II (1910) 80 կ.։
Լիսիցեան, Ստ. Հայրենի աշխարհ. և վէպերից (Գ. բաժ. դասընթ.), 35 կ.։
Լիսիցեան, Ստ., Թումանեան Յովհ. և Շանթ Լ. Լուսաբեր (հրատ. 1910) I տարի, (4-րդ տիպ), 30 կ., II տարի (3-րդ տիպ), 45 կ., III տարի (3-րդ տիպ), 55 կ., IV տարի (2-րդ տիպ), 65 կ.։
Սահակեան, Ս. աւ. քահ. Դասատետր կրօնի. I տարի (12-րդ տպ.), 27 կ., II տ. (13-րդ տպ.), 25 կ., III տարի (10-րդ տպ.), 30 կ., Սրբ. պատմ. Հին-Ուխտի (8-րդ տպ.) 50 կ., Սրբ. պատմ. Նոր-Ուխտի (6-րդ տպ.), 40 կ. և Գործք առաքելոց (2 րդ տպ.), 1910, 45 կ.։
Սպառապետեան, Ա. Թւաբան. խնդիրներ և օրինակներ, I տարի (առանձին), 12 կ., I պրակ ա. և բ. տարի (4-րդ տպ.), 25 կ., II պր. գ. տարի (3-րդ տպ.), 30 կ., III պր. դ. տարի (2-րդ տպ.), 30 կ., IV պր. ե. տարի, 40 կ., V պր. զ. տարի, 50 կ., Ձեռնարկ Թւաբանութեան, 50 կ.։
Տէր-Միրաքեան, Յ. Իրաշրջանների վերածված թւաբան. խնդիրների ժողովածու, I և II տարի (1910), 30 կ., Հարտման-Ռուզամի՝ Իրաշրջ. վերած. թւաբ. խնդիրն. ժողովածու, III տարի, (2-րդ բարեփ. տպ. 1910), 30 կ., Նոյն՝ IV տարի, 35 կ.։
Պահեստում մեծ քանակութեամբ գտնվում են.
Աղայեան, Ղ. Արևիկ, 20 կ., Ուսումն մայր. լեզուի I տարի՝ 20 կ., II տարի՝ 40 կ., III գիրք, 70 կ., IV գիրք, 90 կ.։
Առաքելեան, Յ. Մայրենի լեզու. I տարի, 25 կ., II տարի, 30 կ., III տարի, 40 կ.։
Միրիմանեան Ն. և Թումանեան Ա. Քաղաքակրթութեան տարրերը և հայկական առասպելներ (գ. բաժ. դասընթ.), 55 կ.։
Սարգսեան Ն. Դասագիրք բնական պատմ. մասն. I, 70 կ., մասն II, 50 կ.։
Վանցեան Գր. Հայ հեղինակներ, 1 ր.։
Տէր-Ղեւոնդեան, Ն. Մայրենի լեզու I տարի 20 կ., II տարի 30 կ., III տարի 50 կ., IV տարի 55 կ., Քերականութիւն, 50 կ.։
Գրավաճառներին եւ դպրոցներին մեծ զեղչ։
Վաճառվում են հայերէն և ռուսերէն դասագրքեր։
Դիմել՝ Тифлисъ, Вельяминовская ул., д. № 7. Книжный магазинъ „ГИРЪ".
(կ. հ.) 961. 2—1

Հ Ա Յ Կ Տ Է Ր - Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Տ Ր Ե Ա Ն Ի
Հայոց պատմութեան դասագիրքը.
Գ. տպագր. մինչև մեր օրերը. դպրոցական ուղղագրութեամբ։
Գինը 50 կոպէկ.
Գումարով գնողներին զեղչ։
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրախանութին։
(օ.մ.) 1007. 5—1

ՋԳՐԱՇԷՆԻ հայոց դպրոցի հոգաբարձութիւնը սրանով յայտնում է ի գիտութիւն հայ հասարակութեան, որ իր խնամքին յանձնված դպրոցում արդէն սկսված են ընդունելութիւնները։ Ուսման վարձն է՝ I, II և III բաժանմունքների համար տարեկան 10 ր., իսկ IV բաժ. համար՝ 15 ր.։
(կ.ե.) 1006. 2—1 Հոգաբարձու՝ Յ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ

Լոյս տեսաւ
„ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԻԱՆԱԼԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԵՏ"
7 պատկերով
1) Վրաց վերջին թագաւոր Գիօրգի XII-ի, 2) Վրաց վերջին թագուհի՝ Գիօրգի XII-ի ամուսին Մարիամի, 3) Իրակլի II՝ Գիօրգիի հօր, 4) Դարիա (կամ Դարեջան)՝ Իրակլի II-ի ամուսին, 5) Պավել՝ ռուսաց ինքնակալի, 6) Արքայազն Դաւիթ՝ Գիօրգիի անդրանիկ որդին, որը պէտք է ժառանգէր վրաց թագաւորական գահը, և 7) Իւլօն արքայազն, որն իր մայր Դարիայի ցանկութեամբ պէտք է թագաւոր դառնար Դաւիթ արքայազնի տեղը։
Կազմեց ԶԱՔԱՐԻԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ։ Գինն է 20 կոպէկ։
Գումարով գնողներին 20% զեղչ. ճանապարհածախսը գնողի վրա։
Դիմել՝ Тифлисъ, Кавказская Книжная Торговля Захарія Грикурова.
Նոյն տեղից կարելի է ստանալ ամէն տեսակ ընթերցանութեան և թէ դասագրքեր՝ հայերէն, վրացերէն և ռուսերէն լեզուներով թէ գումարով և թէ հատով։ Շուտով կը տպագրվի 2½ տարեկան Սօնիկի մասին պատմուածք, պատկերազարդ, վերնագիրն է՝ «Կզակ չը կայ, ո՞ւր է կզակը»։
(չ. կ.) 988. 3—2

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԿԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ
Երկու սեռերի անձերի համար
(Տասնեւմէկերորդ տարի)
Դասընթացքներում աւանդվում են՝ կրկնակի իտալական հաշւապահութիւն արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, առևտրական թւաբանութիւն, առևտրական թղթակցութիւն, առևտրական իրաւունք, գեղագրութիւն և ցանկացողներին՝ ռէմինգտոնով գրելու ուսուցում։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1910 թ.։
Դասընթացքները շարունակվում են 6 ամսից ոչ պակաս։ Պարապմունքներն երեկոները՝ շաբաթական 3 անգամ։ Ամբողջ դասընթացքի վճարն է 40 րուբլի։ Խնդիրները Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի Վերատեսչի անունով ընդունվում են Առևտրական Դպրոցի գրասենեակում, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 1-ը ցերեկ։
(ու. կ. ե.) 960. 6—5

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նութարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնարանական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձեւով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ 4 ամսվայ ընթացքում։
Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվում են սեպտեմբեր ամսից ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան և որոշ վճարով։
Ընդունելութիւնն ամէն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են 1910 թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 15-ից պարբերաբար ամէն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։
Դրանից անկախ՝ բացված են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 22, Телефонъ № 744.
Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կ.։
(կ.ե.հ.) 930. 0—7

Բ Ա Ց Վ Ա Ծ Է Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն
Մօսկվայում հրատարակվող
„ԳԱՐՈՒՆ"
Այմանախների համար
«ԳԱՐՈՒՆԸ» առաջիկայ տարի (հոկտ.—հոկտ.) լոյս կը տեսնի 4 անգամ։
«ԳԱՐՈՒՆԻ» երկու գրքերը կը լինեն զուտ գրական-գեղարուեստական, իսկ միւս երկուսը՝ գիտական-քննադատական։
Գր.-գեղարուեստական գրքի տպագրութիւնը կը սկսվի հոկտեմբերի 1-ից, իսկ գիտ.-քննադատականինը՝ նոյեմբերի 1-ից։
ՉՈՐՍ ԳՐՔԻ ԲԱԺՆԵԳԻՆՆ Է 4 Ր.
Բաժանորդագրվելու համար դիմում են. Москва, Б. Дмитровка, 9, кв. 50, Г. Микаэляну. Թիֆլիս՝ «Գուտտենբերգ», Բագու՝ «Сотрудникъ» գրախանութներին։
Լոյս է տեսել Ա. գիրքը և վաճառվում է բոլոր գրավաճառների մօտ։
(կ.հ.) 992. 5—1

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ
ՉԻԹԱԽՕՎԻ կտաւի գործարանից մնացորդ ջուլհակային տորքեր և մանելու մեքենաները. նոյնպէս և՝ մեքենաների մասեր, շղթաներ, անիւներ, վալեր և թել մանելու այլ և այլ գործիքներ, երկաթի և չուգունի կտորտանքներ։
5-րդ քաղաքամաս, Վօրօնցօվսկայա փողոց, № 58.
Գրաւոր դիմել՝ Զուգուրէթ, Եկատէրինինսկայա փող. № 4, Թումանեանցին։
(ե.հ.կ.) 978. 4—3

Ս.-Պ Ե Տ Ե Ր Բ Ո Ւ Ր Գ Ո Ւ Մ
Հիմնել ենք առևտրա-յանձնարարական և ներկայացուցչական
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ,
որտեղ ընդունում ենք ընդհանրապէս զանազան առևտրական և առանձնապէս թարմ և չորացրած մրգեղէնի, կօնսերվաների և պլ.րեների սպառման յանձնարարութիւններ։
Խնդրում ենք դիմումի հետ չը մոռանալ նմուշներ ուղարկել։
Յարգանօք՝ Ձ. Ն. ԽՈՒԽԵԱՆՑ եւ Տ. Ձ. ԲԱՒՇԻՆՕՎ
Հասցեներ { С.-Петербургъ. Петербург. ст., Большой пр. 92. Тифлисъ, Елизаветинская, 192.
(կ.) 973. 15- 2

8-ԴԱՍԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑՈՒՄ Թիֆլիս, Միխայլօվսկի պր. № 16—18.
Ընդունել. քննութ. նշանակված են. I և II պատրաստականների համար՝ օգոստ. 28-ին, սեպտ. 1-ին, 2-ին և 3-ին. այբբենար. բաժ. առանց քննութեան. Վերաքննութիւն. V դասար. համար օգոստ. 31-ին։ Պարապմ. սկիզբը սեպտ. 6-ից։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժ. 9-ից մինչև 12-ը՝ Միխայլօվսկի պր. 16—18, իսկ օգոստ. 20-ից՝ Ելիզավետինսկայա փող. 79, Կիրօչնայա փող. անկիւնի եւսեր։
(29, 1.) 948. 5—4

Պատրաստի սպիտակեղէնի խանութ
ԿԻՐՇԲԱՈՒՄԻ եւ ՏԷՐ-ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
Գօլօվինսկի պրոսպ., տ. Զուբալօվի
ՍԷԶՕՆԻ համար ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ
մեծ քանակութեամբ ամէն տեսակ ապրանքներ—ռուսական և արտասահմանեան ֆաբրիկաներից։ Բոլոր ապրանքները ձեռք են բերված առաջին ձեռքից և նշանակված են
ՇԱՏ ԷԺԱՆ ԳՆԵՐ
Օտար քաղաքների պահանջները ուղարկվում են շուտափոյթ և ճշդօրէն։
(կ.չ.հ.) 337. 10—5

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
БАКУ, уголъ Красноводск. и Меркурьевск., телеф. № 10—56.
Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։
Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։ Ցանկացողների համար՝ առանձին վճարով լեզուներ և ստենոգրաֆիա։
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան 4—7-ը։
Կուրսերի կանոնադրութիւնը (устав), և մանրամասն ծրագիրը (программа) տրվում և ուղարկվում են ՁՐԻԱԲԱՐ։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. (չ.կ.) 884. 20—9

Լոյս են տեսել և վաճառվում են
ԼԵՒՈՆ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ
ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
(Կազմված ըստ գերմանական և ռուսական դասագրքերի)
ՄԱՍՆ Ա. Բնական աշխարհագրութիւն. Կովկաս և սահմանակից երկիրներ (Թիւրքահայաստան և Պարսկահայաստան), 4-րդ և մասամբ 3-րդ տարվայ դասընթաց (Հայրենագիտութիւն և ընդհ. աշխարհագրութիւն)։ Բազմաթիւ մեծադիր պատկերներ, գինն է 60 կոպ.
ՄԱՍՆ Բ. Քաղաքական աշխարհագրութիւն, Ասիա, Ամերիկա, Աֆրիկա և Ավստրալիա 5-րդ տարվայ դասընթաց, գինն է. 65 կոպ.
ՄԱՍՆ Գ. Քաղաքական աշխարհագրութիւն, Եւրոպա, 6-րդ տարվ. դասընթաց, գ. 50 կոպ.
Հրատարակութիւն «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցի, Թիֆլիսում։
(ե.հ.կ.) 982. 8—3

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
Տ. Մ. Փ Ի Լ Օ Ս Ե Ա Ն Ի
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայլեան պր. 24/4.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտր. կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comtori-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) ՊԱՐՏԱԴԻՐ.—1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրան., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն, 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն), 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա, 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ) ՈՉ-ՊԱՐՏԱԴԻՐ.—1) ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ, 2) սղագրութիւն, 3) գակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ.) և 4) առևտրական թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և կոտ-կոտ։ Ունկնդիրների թիւ չառութեան պատճառով բացվում է զուգընթաց բաժանմունք։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, առ. 10—2 ժ. և երեկ. 4—7 ժ.։ Ծրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՍԵԱՆ
(ու.կ. չ.) 907. 0—11

Типографія „Экономія" Большая Ванкская № 3.